

INFORMATĪVS MATERIĀLS

**TRAUKSMES CĒLĒJA
AIZSARDZĪBA UN
VALSTS NODROŠINĀTĀ
JURIDISKĀ PALĪDZĪBA**

Valsts kanceleja

Jūlijs, 2020

TRAUKSMES CĒLĒJI UN TO AIZSARDZĪBA

Trauksmes cēlēji ziņo par pārkāpumu, kas var kaitēt sabiedrības interesēm. Trauksmi var celt par pārkāpumiem, kas pamanīti, pildot darba pienākumus, – par pārkāpumiem pret vidi, negodīgiem publiskiem iepirkumiem, pārkāpumiem veselības aprūpē, iespējamu bērnu apdraudējumu, prettiesisku amatpersonu rīcību un citām situācijām.

Trauksmes celšanas likumā noteikti **kritēriji**, kuriem atbilst **trauksmes cēlējs**:

- fiziskā persona,
- godprātīgi sniedz informāciju par iespējamu pārkāpumu,
- pārkāpums ir noticis šīs personas darba vidē, un
- pārkāpums var radīt kaitējumu sabiedrības interesēm.

Saņemot trauksmes cēlēja ziņojumu, valsts institūcija septiņu dienu laikā izvērtē tā **pirmšķietamu atbildību** **trauksmes celšanas pazīmēm** un pieņem **lēmumu** to atzīt vai neatzīt par trauksmes cēlēja ziņojumu. Triju dienu laikā institūcija savu lēmumu atbildes vēstules veidā nosūta ziņojuma iesniedzējam (tas ir noteikts Trauksmes celšanas likuma 7. panta pirmajā daļā).

Trauksmes cēlēju aizsardzība ir aizsardzība pret represijām, proti, pret to, ka trauksmes cēlējam vai kādam viņa radniekam rodas nelabvēlīgas sekas tāpēc, ka trauksmes cēlējs ir sniedzis trauksmes cēlēja ziņojumu.

Trauksmes celšanas likuma 13. panta pirmajā daļā noteikts aizliegums trauksmes cēlēju un viņa radniekus sodīt, atbrīvot no darba vai citādi tieši vai netieši radīt viņiem nelabvēlīgas sekas tāpēc, ka trauksmes cēlējs ir sniedzis trauksmes cēlēja ziņojumu.

Trauksmes celšanas likumā ir noteiktas trauksmes cēlējam un viņa radniekiem **pieejamās aizsardzības garantijas**, tostarp valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība represiju gadījumā. Aizsardzības garantijas ir vienkopus uzskaitītas likuma 10. pantā.

Trauksmes cēļam un viņa radniekiem pieejamās aizsardzības garantijas

Identitātes aizsardzības uzdevums ir nodrošināt, lai netiktu nopludinātas ziņas par celto trauksmi un lai tiktu saglabāta trauksmes cēlēja konfidencialitāte, proti, lai neizplatītos informācija, ka šajā jautājumā ir celta trauksme, un netiktu izpausts trauksmes cēlēja vārds, īpaši tiem, par kuriem celta trauksme. Tādējādi būtu minimāls risks, ka šādas informācijas izpaušanas dēļ iestātos nelabvēlīgas sekas.

Citas **aizsardzības garantijas** – konsultācijas, valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība, pagaidu aizsardzība, atbrīvošana no izdevumiem tiesvedībā un atbrīvošana no atbildības – ir paredzētas, ja trauksmes cēlētājam vai kāds tā radnieks cieš vai ir cietis no nelabvēlīgām sekām trauksmes celšanas dēļ un vēlas aizstāvēt savas tiesības.

Kādas nelabvēlīgās sekas var būt trauksmes cēļam?

Nelabvēlīgas sekas jeb represijas var būt dažādas diskriminējošas vai netaisnīgas darbības, kuru cēlonis ir trauksmes celšana, un šīs darbības tiek veiktas, lai atrietos par celto trauksmi. Tas attiecas gan uz trauksmes cēlēju, gan viņa radniekiem.

Nelabvēlīgas sekas var būt, piemēram, sods, atļaišana no darba, pārcelšana citā amatā, pazemināšana amatā vai paaugstinājuma liegšana, pienākumu maiņa, darbavietas atrašanās vietas maiņa, algas samazinājums, darba laika izmaiņas, apmācību liegšana, negatīvs darba novērtējums vai darba atsauksme, jebkādu disciplināru pasākumu piemērošana, rājiens vai cits sods, tostarp naudas sods, spaidi, iebiedēšana, aizskaršana vai izstumšana, diskriminācija, neizdevīgs stāvoklis vai netaisnīga attieksme, darba līguma priekšlaicīga izbeigšana vai neatjaunošana, kaitējums, tostarp personas reputācijai, jo īpaši sociālajos plašsaziņas līdzekļos, finansiāls zaudējums, preču vai pakalpojumu piegādes līguma priekšlaicīga izbeigšana vai atcelšana, psihiatriska vai medicīniska atzinuma pieprasījumi un cita veida sekas.

VALSTS NODROŠINĀTĀ JURIDISKĀ PALĪDZĪBA

Ja **trauksmes celšanas dēļ** darba devējs vai cita persona pret trauksmes cēlēju īsteno kādas represijas, trauksmes cēljam ir tiesības vērsties tiesā (apstrīdēt vai pārsūdzēt lēmumu vai faktisko rīcību), pamatojot, ka darba devēja (vai citas personas) rīcība nav objektīva, bet tās iemesls ir trauksmes cēlēja ziņojums.

Kvalificēta juridiskā atbalsta saņemšanai pirmstiesas un tiesas procesā trauksmes cēlētājam var lūgt valsts nodrošināto juridisko palīdzību. Šo aizsardzību garantē tikai trauksmes cēlētājiem, un tā nav pieejama viņu radniekiem.

Trauksmes cēlēja statuss pats par sevi nedod tiesības uz juridisko palīdzību. Juridisko palīdzību trauksmes cēlētājam valsts nodrošina, ja sekas ir radušās saistībā ar trauksmes cēlēja ziņojumu un pēc tā iesniegšanas (kā atbilstība par to). Var būt gadījumi, kad puse, par kuru ceļ trauksmi, vērsusi kādas represijas pret personu vēl pirms trauksmes celšanas ziņojuma iesniegšanas. Tās nevar uzskatīt par trauksmes celšanas sekām. Juridisko palīdzību nenodrošina, lai risinātu juridiskus strīdus, kas iestājušies pirms trauksmes celšanas.

Trauksmes cēlēja tiesību uz valsts nodrošināto juridisko palīdzību regulējums Trauksmes celšanas likumā

8. pants. Trauksmes cēlēju kontaktpunkts

(1) Trauksmes cēlēju kontaktpunkts ir Valsts kanceleja.

(2) Trauksmes cēlēju kontaktpunktam ir šādi pienākumi:

(..)

7) ja nepieciešams, sniegt Juridiskās palīdzības administrācijai atzinumu par nepieciešamību nodrošināt trauksmes cēlētājam juridisko palīdzību Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā noteiktajā kārtībā, ja pirmšķietami trauksmes celšana ir atbildusi šā likuma prasībām un tās dēļ trauksmes cēlētājam ir radušās nelabvēlīgas sekas, kuru risināšanai nepieciešama juridiskā palīdzība.

10. pants. Trauksmes cēlēja un viņa radnieku aizsardzības garantijas

(1) Ar brīdi, kad trauksmes cēlētājam ir cēlis trauksmi šā likuma 4. pantā noteiktajā kārtībā, viņam un viņa radniekiem šajā likumā un citos normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos un kārtībā ir tiesības uz:

(..)

3) valsts nodrošinātu juridisko palīdzību;

14. pants. Valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība trauksmes cēlētājam

Valsts nodrošināto juridisko palīdzību trauksmes cēlētājam pēc viņa lūguma sniedz saskaņā ar Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā noteikto, pamatojoties uz trauksmes cēlēja iesniegtajiem dokumentiem, kā arī, ja nepieciešams, no trauksmes cēlētāja kontaktpunkta saņemto atzinumu un nevērtējot personas īpašuma stāvokli un ienākumu līmeni.

VALSTS NODROŠINĀTĀS JURIDISKĀS PALĪDZĪBAS SAŅEMŠANA

No trauksmes celšanas līdz valsts palīdzībai

JURIDISKĀS PALĪDZĪBAS SNIEGŠANĀ NEVĒRTĒ TRAUKSMES CĒLĒJA ĪPAŠUMA STĀVOKU UN IENĀKUMU LĪMENI

Atkarībā no lietas kategorijas pastāv dažādas valsts garantētās juridiskās palīdzības nodrošināšanas shēmas, kuras izmanto arī attiecībā uz trauksmes cēļiem:

Juridiskās palīdzības nodrošinātājs	Lietu kategorija
Juridiskās palīdzības administrācija	<ul style="list-style-type: none"> • civillietās • administratīvajās lietās noteiktos gadījumos (piemēram, bāriņtiesas lēmuma pārsūdzēšanas ietvaros) • Satversmes tiesas procesā
Lūgumu iesniedz kriminālprocesa virzītājam (piemēram, izmeklētājam, prokuroram, tiesnesim), kurš nosūta pieprasījumu norīkot advokātu zvērinātu advokātu vecākajam. Pēc tam zvērinātu advokātu vecākais norīko personai valsts nodrošinātu advokātu.	<ul style="list-style-type: none"> • krimināllietās
Pieteikumu iesniedz administratīvajā tiesā un tiesa (tiesnesis) pieņem lēmumu. Pēc tam Juridiskās palīdzības administrācija norīko valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sniedzēju.	<ul style="list-style-type: none"> • sarežģītās administratīvajās lietās tiesā

VALSTS NODROŠINĀTĀS JURIDISKĀS PALĪDZĪBAS VEIDI

Atkarībā no lietas kategorijas un individuālā gadījuma valsts garantētā juridiskā palīdzība var ietvert:

- juridiskās konsultācijas,
- procesuālo dokumentu sagatavošanu,
- juridiskās palīdzības sniegšanu tiesā,
- aizstāvību vai pārstāvību kriminālprocesā.

Papildu informācija

Juridiskās palīdzības administrācija

Adrese: Pils laukums 4, Rīga, LV-1050

E-pasta adrese: jpa@jpa.gov.lv

Bezmaksas informatīvais tālrunis: 80001801

Tīmekļvietne: www.jpa.gov.lv

Trauksmes cēlēju kontaktpunkts (Valsts kanceleja)

Adrese: Brīvības bulvāris 36, Rīga

Tālrunis: 67082837

E-pasta adrese: trauksme@mk.gov.lv

Tīmekļvietne: www.trauksmescelejs.lv